

References

1. Karelina, I. O. (2017). *Razvitie ponimaniya emotsiy v period doshkolnogo detstva: psihologicheskiy rakurs [Emotions' understanding development in the period of preschool childhood: a psychological perspective]*. Praga: Vědecko vydavatelské centrum «Sociosféra-CZ». 178 s. [in Russian].
2. Kulchytskaia, E.Y. (2008). *Razvytye chuvstv y emoyi u detei ranneho i doshkolnoho vozrasta [Feelings' and emotions' development in children of early and preschool age]*. Kyev: Instytut odarenoho rebenka. 254 s. [in Russian].
3. Molyako, V.A. (2007). *Tvorcheskaya konstruktologiya (prolegomeni) [Creative constructology (prolegomena)]*. Kyiv: Osvita Ukrainyi. 388 s. [in Russian].
4. Petrovskiy, V.A. (1992). *Psykhohohyia neadaptivnoi aktyvnosti [Psychology of nonadaptive activity]*. Moscow: TOO "Horbunok". 224 s. [in Russian].
5. Poddyakov, N.N. (2010). *Psihicheskoe razvitie i samorazvitie rebenka ot rozhdeniya do shesti let: noviy vzgliad na doshkolnoe detstvo [Mental development and self-development of a child from birth to six years: a new look at preschool childhood]*. St.Petersburg: Rech. 143 s. [in Russian].

УДК : 159.938

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРОФЕСІЙНЕ САМОЗДІЙСНЕННЯ ВИХОВАТЕЛІВ ДИТЯЧИХ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Завадська Т.В.

**кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник лабораторії вікової психофізіології,
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України**

[orcid.org/ 0000-0002-8087-6525](https://orcid.org/0000-0002-8087-6525)

З метою пошуку факторів, які впливають на професійне самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів, був проведений лінійний регресійний аналіз результатів попередніх досліджень. Будувались моделі залежностей рівнів загального, внутрішньо- та зовнішньопрофесійного самоздійснення від емпіричних даних. Результати виявили, що найбільш впливовими на рівень

професійного самоздійснення вихователів є показники «ціннісні орієнтації», «синергія», «активність», «зовнішня негативна мотивація» та «емоційна відстороненість». Останні два показники вказують на ознаки професійної деформації.

Ключові слова: *професійність, самоздійснення, фактори впливу, вихователь.*

Zavadskaya T.V. ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ НА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ САМООСУЩЕСТВЛЕНИЕ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДЕТСКИХ ДОШКОЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ.

С целью поиска факторов, которые влияют на профессиональное самоосуществление воспитателей детских дошкольных учреждений, был проведен линейный регрессионный анализ результатов предыдущих исследований. Строились модели зависимостей уровней общего, внутренне- та внешнепрофессионального самоосуществления от эмпирических данных. Результаты выявили, что наиболее влияющими на уровень профессионального самоосуществления воспитателей были показатели «ценностные ориентации», «синергия», «активность», «внешняя негативная мотивация» и «эмоциональная отстраненность». Последние два показателя указывают на признаки профессиональной деформации.

Ключевые слова: *профессиональность, самоосуществление, факторы влияния, воспитатель.*

Zavadska T.V. THE FACTORS INFLUENCING THE PROFESSIONAL SELF-REALIZATION OF PRESCHOOL TUTORS.

In order to find the factors that influence on the professional self-realization of preschool tutors, a linear regression analysis of the results of previous studies was conducted. Models of dependencies of levels of general, internal and external professional self-realization from empirical data were constructed. The results revealed that "value orientations", "synergy", "activity", "external negative motivation" and "emotional detachment" have the most significant influence on the

level of professional self-realization of educators. The last two indicators reflect signs of professional deformation.

Keywords: *professionalism, self-realization, factors of influence, tutor.*

Вихідні передумови. Рівень професійності є дуже важливою характеристикою фахівця у будь-якому виді діяльності. Тому пошук чинників, що сприяють підвищенню професійного рівня та через це – професійному самоздійсненню людини, є досить актуальним питанням. Увага нашого дослідження була спрямована на професію вихователя дошкільного навчального закладу. Це складний вид професійної діяльності, широко розповсюджений, творчий, має чітко виражену гендерну спрямованість. Основні властивості, що необхідні високопрофесійному вихователю дитячого шкільного закладу, відомі – це любов до дітей, щирість, терпимість, певні педагогічні здібності. З іншого боку, існують суто психологічні та фізіологічні властивості, які сприяють самореалізації людини в професії. В дослідженні представлені результати аналізу експериментальних емпіричних даних з метою пошуку факторів, від яких можливо залежить професійне самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів.

Постановка проблеми. Всім відомо, розвиток дитини у дошкільному навчальному закладі безпосередньо залежить від майстерності та професійності вихователів. Активне спілкування вихователя з дитиною йде через гру та заняття і сучасний науково-технічний простір спонукає вихователя до постійного самовдосконалення, пошуку сучасних форм та методів навчання. Такий процес сприяє підвищенню фахового рівня, професійності, що ї є процесом самоздійснення у професії.

З літературних джерел [5] з'ясовано, що професійне самоздійснення – багатоплановий системний феномен, який передбачає постійний рух у професійному зростанні, невід'ємний від самої особистості, її внутрішнього потенціалу. Людина, яка спрямована на професійне зростання та самореалізацію, постійно шукає засоби та внутрішні ресурси для цього. В структурі самоздійснення особистості виділяють соціально значущі досягнення

(зовнішня складова) та розвиток у особистісному та професійному напрямках (внутрішня складова), про рівень професійного самоздійснення свідчать показники загального рівня, внутрішньо- та зовнішньопрофесійного самоздійснення.

Проведені попередні дослідження професійного самоздійснення [7; 2, с. 40; 3, с. 69] дозволили визначити рівень професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів, темпераментальні особливості та ступінь професійного вигорання вихователів дошкільних закладів в процесі професійної діяльності. Аналіз отриманих даних спрямовує до питання про наявність певних факторів або загальних чинників, які обумовлюють або сприяють самоздійсненню особистості у професійній діяльності, зокрема вихователів дитячих дошкільних закладів.

Метою роботи стало визначення факторів впливу на професійне самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів на підставі емпіричних досліджень психофізіологічних показників забезпечення діяльності людини.

Виклад методики і результатів досліджень. В дослідженні взяли участь 78 осіб, що працюють в дитячих дошкільних закладах, жіночої статі, різного віку та стажу роботи. Емпіричні дані були отримані за допомогою опитувальників професійного самоздійснення [7] та діагностичних методик – «Самоактуалізаційний тест Е. Шострома – САТ»; «Мотивація професійної діяльності» (методика К. Замфір у модифікації А. Реана); «Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема»; визначення рівня емоційного вигорання було проведено за методикою В.В. Бойко в модифікації Є. П. Ільїна» [4, с. 467–469]; дослідження психологічної структури темпераменту - за опитувальником Б.М. Смірнова [6]. Більш ретельно методики наведені в попередніх публікаціях.

Отримані експериментальні дані виявили значну взаємозалежність психофізіологічних показників, котрі обумовлюють, можливо, забезпечують, або впливають на професійне самоздійснення вихователів [1, 2, 3]. Згідно мети

дослідження необхідно виявити ступінь впливу отриманих змінних показників на показники професійного самоздійснення і за ступенем впливу виявити найважливіші з них та вважати їх факторами впливу (чинниками). Для цього в роботі був використаний метод лінійного регресійного аналізу (метод Stepwise), якій є статистичним методом дослідження впливу однієї або декількох незалежних величин на одну залежну – показника професійного самоздійснення [8]. Регресійний аналіз вказує на існування лінійного взаємозв'язку між досліджуваними змінними, дає математичний опис залежності між ними. Результатом регресійного аналізу є регресійна модель (регресійне рівняння) та виявлення інформативно значущих, впливових факторів (чинників), за показниками коефіцієнтів: R – коефіцієнт детермінації, свідчить про силу впливу незалежної змінної величини (предиктору) на залежну змінну (критеріальний показник, який аналізується). Коефіцієнт R^2 (R Square) – вказує долю сукупної варіації в залежній змінній. Чим більше значення коефіцієнту R або R^2 , тим більш інформативно значущий впливовий предиктор, в найбільш ідеальному варіанті значення R наближаються до одиниці.

Модель залежності (предикації) показника «загальний рівень професійного самоздійснення» вихователів виявила, що найбільший інформативно значимий вплив має показник «ціннісні орієнтації», який є однією з характеристик особистості, що самоактуалізується, за показниками коефіцієнту детермінації R ($R=0,43$) та дисперсії R^2 ($R^2 = 0,19$; таблиця 1).

Таблиця 1

Регресійна модель залежності «загального рівня професійного самоздійснення»

Модель	R	R^2
1	0,43	0,19
2	0,53	0,28
3	0,59	0,35
4	0,65	0,42

Предиктори (впливові змінні):

- 1) «ціннісні орієнтації» (методика САТ Шострома);
- 2) № 1 та «зовнішньо негативна мотивація» (методика мотивації професійної діяльності Земфіра);

3) №№1,2 та «активність» (методика властивостей темпераменту Смирнова);

4) №№1,2,3 та «синергія» (методика САТ Шострома).

R - коефіцієнт детермінації; R^2 - коефіцієнт поясненої дисперсії.

Показник «ціннісні орієнтації» визначає наскільки людина керується та сприймає певні життєві цінності, які є опорними в прийнятті рішень та регуляції поведінки. Ціннісні орієнтації – це сім'я, достаток, гроші, творчість, кар'єра, честь, совість, здоров'я, турбота про інших і т. д. Якщо ціннісні орієнтації особистості відповідають внутрішнім уявленням, то слід говорити про стійкість особистості. Ціннісні орієнтації людини детерміновані умовами життя, діяльності, здібностями, потребами та навіть віком людини. І це дуже важливий показник в діяльності вихователів, тому що саме вихователю на перших кроках навчання дітей потрібно подати їм певні соціально ціннісні орієнтири.

Далі за значимістю впливу визначений показник «зовнішньо негативна мотивація» (разом з попереднім показником R досягала значення 0,53; $R^2 = 0,28$), яка обумовлена негативними стимулами, як то матеріальними (зняття премій, накладання штрафів) або моральними (наприклад, тотальний контроль за діями, невдоволеність керівника або батьків дітей тощо). Звичайно, негативна мотивація має певний сенс – змушує людину вести себе так, щоб уникнути покарання; сприяє підвищенню виконавської дисципліни. Однак, займатися творчістю, якою є праця вихователя дошкільного закладу – в стані постійної напруги і дискомфорту досить скрутно. Тобто, негативна мотивація певною мірою мобілізує вихователів дитячих садків на ефективнішу працю, про що свідчить модель предикації загального рівня професійного самоздійснення (таблиця 1), але виявлений чинник може свідчити про наявність у досліджених вихователів ознак професійної деформації.

Також за значущістю впливу на показник загального рівня професійного самоздійснення визначений показник «активність» як властивість темпераменту особистості, що характеризує людину як наполегливу, зосереджену, цілеспрямовану; сукупні значення коефіцієнтів $R = 0,59$ та $R^2 = 0,59$ (табл. 1).

Останнім в регресійній моделі інформативно значимим був визначений показник «синергія» – одна з характеристик самоактуалізації особистості, (сукупні коефіцієнти дорівнювались $R = 0,65$; $R^2 = 0,42$). Синергія за методикою, що була використана в дослідженні (САТ Шострома), визначається як здібність людини до цілісного сприйняття світу та людей, до розуміння зв'язаності протилежностей (гра і робота, тілесне і духовне та ін.). З іншого боку, тлумачення поняття «синергія» в більш широкому сенсі використовується для позначення такої спільної дії, коли отримуваний при цьому результат перевищує той, який може дати окремо робота складових елементів. Характерна риса праці вихователя – постійне спілкування с дітьми, це двобічний процес. Вихователь дає поштовх до розвитку дітям, але відбувається і зворотній процес – діти спонукають вихователя до нових звершень. Тому, можливо, феномен синергії є дуже важливим чинником професійного зростання вихователів, що й було отримано в регресійній моделі (табл. 1).

Результат моделювання залежності (предикації) показника «рівня внутрішньо професійного самоздійснення» вихователів дитячих дошкільних закладів від показників психодіагностичних методик та опитувальника наведений в таблиці 2.

Таблиця 2

Регресійна модель залежності «рівня внутрішньо професійного самоздійснення»

Модель	R	R ²
1	0,39	0,15
2	0,50	0,25
3	0,56	0,31

Предиктори (впливові змінні):

1) «ціннісні орієнтації» (методика САТ Шострома);

2) № 1 та «зовнішньо негативна мотивація» (методика мотивації професійної діяльності Земфіра);

3) №№1,2 та «синергія» (методика САТ Шострома).

R - коефіцієнт детермінації; R² - коефіцієнт поясненої дисперсії.

За результатом моделі найбільш інформативним щодо «рівня внутрішньо професійного самоздійснення» є показник «ціннісні орієнтації»

(методика САТ) – коефіцієнт детермінації $R = 0,39$; $R^2 = 0,15$. Далі за значимістю визначений показник «зовнішньо негативна мотивація» (методика Земфіра, значення коефіцієнтів $R = 0,50$ та $R^2 = 0,25$; таблиця 2) та показник «синергія» (методика САТ Шострома, значення коефіцієнтів $R = 0,56$; $R^2 = 0,32$). Наведені показники (предиктори) моделі «рівня внутрішньо-професійного самоздійснення» є аналогічними що і для моделі «загального рівня професійного самоздійснення» за виключенням показника «активність» як властивості темпераменту. Це свідчить, що і для внутрішньо-професійного самоздійснення вихователів виявились важливими показники процесу самоактуалізації («ціннісні орієнтації», «синергія»), а також має значення зовнішньо негативна мотивація. Але значущість наведених предикторів менша для рівня внутрішньо-професійного самоздійснення, ніж для загального рівня професійного самоздійснення.

Наступна модель – предикація «рівня зовнішньо-професійного самоздійснення». Виявилось, що показник темпераменту «активність» є найбільш значимо впливовим на зовнішньо-професійне самоздійснення, значення коефіцієнтів дорівнювались $R = 0,42$; $R^2 = 0,18$ (таблиця 3).

Таблиця 3

Регресійна модель залежності «рівня зовнішньо-професійного самоздійснення»

Модель	R	R^2
1	0,42	0,18
2	0,51	0,26
3	0,58	0,33
4	0,61	0,38

Предиктори (впливові змінні):

- 1) «активність» (методика властивостей темпераменту Смирнова);
  - 2) № 1 та «самоповага» (методика САТ Шострома);
  - 3) № № 1, 2 та «зовнішньо негативна мотивація» (мотивація професійної діяльності);
  - 4) № № 1, 2,3 та «емоційна відстороненість» (методика емоційного вигорання).
- R - коефіцієнт детермінації; R^2 - коефіцієнт поясненої дисперсії.

Далі за значущістю щодо зовнішньо-професійного самоздійснення йде властивість, що визначена за тестом САТ – «почуття самоповаги» згідно показникам коефіцієнтів моделі ($R = 0,51$ та $R^2 = 0,26$). Цей показник відображує суб'єктивну емоційну оцінку себе як особистості, прагнення людини поважати та цінити себе. Наявність почуття власної гідності є ключовою проблемою особистісної самореалізації. Не можна виховати з дитини особистість, якщо вихователь не має самоповаги до себе, тому зрозумілим виявився цей показник як чинник професійного самоздійснення.

До цієї ж моделі увійшли показник «зовнішньо негативна мотивація» ($R = 0,58$ та $R^2 = 0,33$) та показник «емоційна відстороненість» ($R = 0,61$; $R^2 = 0,38$; таблиця 3), який був отриманий за методикою визначення рівня емоційного вигорання [4].

Симптом «емоційна відстороненість» означає виключення людиною емоцій зі сфери професійної діяльності. Це властиво для осіб, що займають керівні посади, але виявилися і серед вихователів дитячих закладів. Вважається, що захисні механізми психіки запобігають психічному «згоранню» – людина закривається, замикається в собі, відгороджуючись від будь-яких емоційних подразників. Для людей з емоційною відстороненістю характерний високий рівень самоконтролю. Можливо, така емоційна відстороненість допомагає вихователям в їх професійної діяльності, але це є одним з показників синдрому емоційного вигорання.

Отже, найбільш впливовими факторами на загальний рівень та рівень внутрішньо-професійного самоздійснення вихователів дитячих закладів, є «ціннісні орієнтації» та «синергія», що є характеристиками особистості, що самоактуалізується; «зовнішньо негативна мотивація» – також певною мірою може обумовлювати процес професійного самоздійснення. Показник темпераменту – «активність», була інформативно значима лише для загального рівня професійного самоздійснення.

Щодо рівня зовнішньо-професійного самоздійснення, то впливовими факторами виявлені показники «активність», «самоповага», «зовнішня

негативна мотивація», «емоційна відстороненість». Два останніх показника є показниками наявності ознак професійної деформації. Показник «зовнішньо негативна мотивація» через бажання все зробити за інструкціями, запобігати конфліктів в колективі – може певною мірою виступати як позитивна якість людини, але постійна напруга, перенавантаження, відповідальність з часом призводять до появи ознак професійної деформації. Доцільним є підсилення зовнішньо позитивних мотивів, зменшення – зовнішньо негативних у вихователів дитячих дошкільних закладів.

З наведеного можна зробити наступні **висновки**:

- 1). Регресійний аналіз залежності моделі «Загальний рівень професійного самоздійснення» виявив інформаційно важливими впливовими факторами показники «ціннісні орієнтації», «зовнішня негативна мотивація», «активність», «синергія».
- 2). Регресійний аналіз залежності моделі «Рівень внутрішньо-професійного самоздійснення» визначив значимими такі показники, як «ціннісні орієнтації», «зовнішня негативна мотивація», «синергія».
- 3). Регресійний аналіз залежності моделі «Рівень зовнішньо-професійного самоздійснення» визначив такі показники, як «активність», «самоповага», «зовнішня негативна мотивація», «емоційна відстороненість».

Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані з розробкою пропозицій щодо сприяння самовдосконаленню вихователів, зниженню ознак симптомів емоційного вигорання. Слід зазначити, що у дослідженні найзначущим впливовим фактором професійного самоздійснення вихователів визначений показник «ціннісні орієнтації». В процесі дослідження відповіді на тестування спираються на певні орієнтири та уявлення вихователів, що залежать від оточуючого середовища. Тому підвищення соціальних стандартів життя буде сприяти підвищенню прагнення людини до самоздійснення в такій професії, як педагог-вихователь дитячого дошкільного закладу.

Література

1. Завадська Т.В. Деякі індивідуально-психологічні особливості вихователів дитячих садків. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України* / [гол. ред. С.Д. Максименко] Київ: «ТОВ «Срібна Хвиля», 2014. Том IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 10. С. 54–69.
2. Завадська Т.В. Психологічні особливості професійного самоздійснення вихователів дошкільних закладів. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України* / [гол.ред. С.Д. Максименко]. Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2016. Том V. Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. Вип. 16. С. 39–48.
3. Завадська Т.В. Самоактуалізація в системі професійного самоздійснення вихователів дитячих дошкільних закладів. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України* / [гол.ред. С.Д. Максименко]. Харків: КЦ ФОП Іванової М.А., 2017. Том IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 13. С. 63–72.]
4. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург: «Питер», 2000. С. 467–469.
5. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. Київ: ДП Інформ.-аналіт. Агентство, 2012. 200 с.
6. Практикум по основам психологии: Тексты и хрестоматия. Учебное пособие для студентов медицинских институтов /Сост. В.А.Мельников. Симферополь: «СОНАТ», 1997. 254 с.
7. Психофізіологічні закономірності професійного самоздійснення особистості : монографія [Електронний ресурс] / О.М. Кокун, В.В. Клименко, О.М. Корніяка, О.Р. Малхазов [та ін.] ; за ред. О.М. Кокуна. Київ: Педагогічна думка, 2015. 297 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/10038/> (дата звернення: 7.02.2018).
8. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.statmethods.ru/> (дата звернення: 7.02.2018).

References

1. Zavadzka, T.V. (2014). *Deyaki individual'no-psichologichni osoblivosti vichovateliv dityachiv sadkiv* [Some individual psychological characteristics of preschool tutors] S.D. Maksymenko (Ed.). *Aktual'ni problemi psichologii – Actual problems of psychology: Collection of scientific words of the H.S. Kostyuk Institute of Psychology NAPS of Ukraine*. (Vol. IV Developmental psychology of preschoolers. Issue 10), (pp. 54–69). Kyiv: TOV "Sribna xvy`lya". [in Ukrainian].
2. Zavadzka, T.V. (2016). *Psichologichni osoblivosti profesiynogo samozdiysnennya vichovateliv doshkil'nih zakladiv* [Psychological features of professional self-realization of preschool tutors]. S.D. Maksymenko (Ed.). *Aktual'ni problemi psichologii – Actual problems of psychology: Collection of scientific words of the H.S.Kostyuk Institute of Psychology NAPS of Ukraine*. (Vol. V. Psychophysiology. Work Psychology. Experimental Psychology. Issue 16), (pp. 39–48). Kyiv: DP «Informacijno-anality`chne agentstvo». [in Ukrainian].
3. Zavadzka, T.V. (2017). *Samoaktualizaciya v sistemi profesiynogo samozdiysnennya vichovateliv doshkil'nih zakladiv* [Self-actualization in the system of professional self-realization of preschool tutors].]. S.D. Maksymenko (Ed.). *Aktual'ni problemi psichologii – Actual problems of psychology: Collection of scientific words of the H.S.Kostyuk Institute of Psychology NAPS of Ukraine* (Vol. IV. Developmental psychology of preschoolers. Issue 13), (pp. 63–72). Kharkov: KCz FOP Ivanovoyi M.A. [in Ukrainian].
4. Il'in, E.P (2000). *Motivaciya i motivi* [Motivation and motifs]. St. Petersburg: "Piter". pp. 467–469. [In Russian].
5. Kokun, O.M. (2012). *Psihologija profesijnogo stanovlennja suchasnogo fahivcja* [Psychology of professional formation of a modern specialist] Kyiv: DP «Informacijno-anality`chne agentstvo». 200 s. [in Ukrainian].
6. Melnikov, V.A. (Comp.). (1997). *Prakticum po osnovam psichologii: Teksti i hrestomatiya* [Workshop on the basics of psychology: Texts and anthologies]. Simferopol: "SONAT". 254 s.[in Russian].

7. Kokun, O.M., Klymenko, V.V., Kornijaka, O.M., Malhazov, O.R. [et al.]. (2015). Psyhofiziologichni zakonomirnosti profesijnogo samozdijsnennja osobystosti [Psychophysiological patterns of professional self-realization of a person]. O.M. Kokun (Ed.). Kyiv: “Pedagogichna dumka”. 297 s. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/10038/> (date of receipt on 07|02|2018). [in Ukrainian].
8. URL: <http://www.statmethods.ru/> [in Russian].

УДК 159.9:616.89+615.851-053.2

**«ЛЯЛЬКА-ПЕРСОНА» – ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА
ЗМІЦНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ**

Кабанцева А.В.

**кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник,
Державний заклад «Науково-практичний медичний
реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України»**

Корнєєва О. Л.

**кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, Державний
заклад «Науково-практичний медичний
реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України»**

Стягунова О. О.

**кандидат педагогічних наук, завідувач відділу дошкільної освіти
Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти**

Сприяння розвитку психічного здоров'я дітей є першочерговим завданням суспільства в умовах нестабільного сьогодення. Вирішення пріоритетних проблем сучасних дітей потребує удосконалення існуючих підходів, методів та методик як до зміцнення опірності негативним впливам, так і профілактиці негативних емоційних переживань. Серед таких розповсюджена у всьому світі – методика соціального та психологічного розвитку дитини «Лялька-персона» або терапевтична лялька має опис результативної реалізації у роботі з дітьми з різними емоційними станами, навіть із психотравмою. Особлива лялька